

Minister Klimatu i Środowiska

Paulina Hennig-Kloska

BM-WP.0500.12.2026.DI
4253342.17405869.14142677
Warszawa, 30-03-2026

Dotyczy: odpowiedzi na interpelację Posła Piotra Górnikiewicza (znak: K10INT15418).
Temat: aktualna analiza ryzyka dotycząca przerwania łańcuchów dostaw fosforu do Polski.

Pan
Włodzimierz Czarzasty
Marszałek Sejmu RP

Szanowny Panie Marszałku,

w nawiązaniu do ww. interpelacji uprzejmie informuję, że odpowiedź została przygotowana we współpracy z Ministerstwem Rolnictwa i Rozwoju Wsi (MRiRW) oraz Ministerstwem Infrastruktury (MI). Poniżej przedstawiam szczegółowe informacje dotyczące poruszonego zagadnienia.

Polityka Surowcowa Państwa (PSP) oraz status fosforu i fosforu w Polsce i Europie

Obowiązujący dokument Polityki Surowcowej Państwa 2050 [1] przyjęty w 2022 roku definiuje fosfor i fosfor (fosforany wapnia) jako surowiec strategiczny i krytyczny dla krajowej gospodarki.

Aktualnie Ministerstwo Klimatu i Środowiska (MKiŚ), we współpracy z państwową służbą geologiczną (psg), prowadzi analizy, a także gromadzi i przygotowuje dane potrzebne do aktualizacji PSP. Zaktualizowana PSP będzie nie tylko dokumentem planistycznym, lecz także strategią wzmacniającą suwerenność gospodarczą Polski, łączącą krajowy potencjał zasobowy z europejskimi celami w zakresie bezpieczeństwa i zrównoważonego rozwoju.

Na zlecenie MKiŚ, w ramach umowy dotacji 94/2024/Wn07/FG-sm-dn/D z 26 kwietnia 2024 r., państwowa służba geologiczna przygotowała opracowanie pn.: *Aktualizacja surowcowa – metodyka wyznaczania surowców krytycznych i strategicznych dla polskiej gospodarki wraz z nowymi listami surowcowymi*. W dokumencie tym przedstawiono propozycje nowej metodyki wyboru najważniejszych surowców dla polskiej gospodarki - surowców kluczowych oraz wyznaczono proponowaną listę tych surowców.

Wśród wielu surowców zaproponowanych do ujęcia jako surowiec kluczowy dla polskiej gospodarki na liście znalazły się również fosfor i fosfor. Główną przesłanką decydującą o pojawieniu się ich na liście jest wysokie zapotrzebowanie oraz duża liczba wskazań ich wykorzystania w poszczególnych sektorach (głównie w sektorze rolniczym, chemicznym i

obronnym, ale również – choć w mniejszym stopniu - w sektorze budowlanym, maszynowym (ciężkim), nowych technologii i energetycznym).

Aktualnie trwa również realizacja zadania psg – w ramach umowy dotacji nr 86/2025/Wn07/FG-SM-DN/D z dnia 05 marca 2025 r. – pn. *Analiza zapotrzebowania gospodarki krajowej na najważniejsze surowce mineralne. Prognozy i trendy surowcowe*. Polega ono na wyznaczeniu prognoz i trendów, które dotyczą przewidywanego zapotrzebowanie polskiej gospodarki na najważniejsze surowce mineralne w perspektywie krótko- i średnioterminowej, również dla fosforytów i fosforu.

Dodatkowo należy wskazać, że fosforyty otrzymały wysoki priorytet badawczy w ramach prac państwowej służby geologicznej już w 2018 roku.

Główny Geolog Kraju podjął – w zakresie swoich kompetencji – działania, mające na celu identyfikację występowania naturalnych nagromadzeń (złóż) fosforytów w Polsce i możliwości ich eksploatacji w ramach zadań państwowej służby geologicznej (psg). Realizację tych zadań powierzono Państwowemu Instytutowi Geologicznemu – Państwowemu Instytutowi Badawczemu (PIG-PIB), pełniącemu państwową służbę geologiczną zgodnie z art. 163 ust. 1 ustawy Prawo geologiczne i górnicze (dalej: pgg) [2]. Zadania te finansowane są zarówno ze środków Narodowego Funduszy Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej (NFOŚiGW) jak i budżetu państwa.

W zakresie prac nad utworzeniem rezerw, należy wskazać, że 23 maja 2024 roku weszło w życie Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie ustanowienia ram na potrzeby zapewnienia bezpiecznych i zrównoważonych dostaw surowców krytycznych (2024/1252) [3], zwane CRMA (Critical Raw Materials Act). Celem CRMA jest zapewnienie Unii Europejskiej bezpiecznych, zróżnicowanych i przystępnych cenowo dostaw surowców krytycznych i strategicznych. Zgodnie z CRMA fosforyty oraz fosfor zostały uznane za surowce krytyczne dla UE.

Europa jest w ogromnym stopniu uzależniona od importu wielu surowców niezbędnych dla transformacji energetycznej, cyfrowej, w tym dla rozwoju nowoczesnych technologii, zwłaszcza w przemyśle obronnym. Działania zaproponowane w CRMA mają na celu zapewnienie stabilnych i zrównoważonych dostaw surowców krytycznych i strategicznych dla unijnego przemysłu, w tym również wypracowaniu mechanizmów reagowania na zaburzenia rynku.

Wdrażanie CRMA koordynuje specjalnie w tym celu powołana Europejska Rada ds. Surowców Krytycznych. To forum współpracy państw członkowskich i Komisji Europejskiej (KE), które opiniuje projekty uznawane za strategiczne, monitoruje ryzyka w łańcuchach dostaw i pomaga usprawniać procedury administracyjne. Projekty zyskujące status „strategicznym” mogą liczyć na szybsze pozwolenia i lepszy dostęp do finansowania. Polska jest aktywnym uczestnikiem tego procesu.

Ważnym elementem krajowych działań w zakresie surowców krytycznych jest implementacja założeń rozporządzenia CRMA w kraju. MKiŚ proceduje obecnie projekt ustawy o zapewnieniu gospodarce krajowej dostępu do surowców, w tym surowców krytycznych (UC83).

Dodatkowo KE opublikowała 3 grudnia 2025 roku *RESourceEU Action Plan*, którego celem jest znaczące przyspieszenie realizacji unijnej polityki surowcowej w odpowiedzi na rosnące ryzyko geopolityczne, nadmierne uzależnienie (zwłaszcza od Chin) oraz zagrożenia dla konkurencyjności, transformacji energetycznej i bezpieczeństwa UE. Plan stanowi uzupełnienie i przyspieszenie wdrażania CRMA i ma charakter interwencyjny – zakłada aktywną rolę UE w finansowaniu, regulowaniu i organizowaniu rynku surowców krytycznych.

Proponowane działania obejmują m.in. utworzenie Europejskiego Centrum Surowców Krytycznych, a także utworzenie rezerw wybranych surowców krytycznych. Centrum odpowiedzialne będzie za analizę rynku i ryzyk w łańcuchach dostaw surowców krytycznych, koordynację projektów strategicznych, wspólne zakupy oraz zarządzanie zapasami strategicznymi, w szczególności na potrzeby sektora energetycznego, baterijnego i obronnego.

Istotnym elementem nowych rozwiązań opracowywanych przez Komisję Europejską w ramach planu działań ReSource EU jest tzw. EU Raw Materials Mechanism (RMM). Jest to inicjatywa mająca na celu zabezpieczenie dostaw surowców krytycznych dla przemysłu europejskiego. Stanowi ona część szerszej EU Energy and Raw Materials Platform, która została rozszerzona o surowce po sukcesie mechanizmu zakupowego gazu (AggregateEU). RMM funkcjonuje jako platforma matchmakingowa (dobierająca partnerów), która zbiera deklaracje zapotrzebowania od firm i szuka ofert od dostawców, co ma prowadzić do wspólnych zakupów. Rejestrację dla przedsiębiorstw uruchomiono na początku 2026 r., a pierwsze sesje kojarzenia ofert (matchmaking) w ramach platformy zaplanowano na marzec 2026 r.

Biorąc powyższe pod uwagę, zapasy strategiczne mają być ważnym narzędziem UE, w tym również Polski, umożliwiającym ograniczenie zakłóceń dostaw surowców krytycznych.

Wymogi dyrektywy ściekowej dotyczące odzysku fosforu oraz Krajowy Plan Gospodarki Odpadami

12 grudnia 2024 r. w Dzienniku Urzędowym Unii Europejskiej została opublikowana dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2024/3019 z dnia 27 listopada 2024 r. dotycząca oczyszczania ścieków komunalnych (wersja przekształcona) (tzw. nowa dyrektywa ściekowa) [4]. Akt ten wszedł w życie 1 stycznia 2025 r.¹, natomiast jego transpozycja do prawa krajowego powinna nastąpić do 31 lipca 2027 r. W kontekście fosforu nowa dyrektywa nakłada bardziej restrykcyjne wymagania w zakresie usuwania tego pierwiastka ze ścieków w porównaniu do dyrektywy ściekowej z 1991 roku.

Dla fosforu ogólnego wymagane stężenie określono na poziomie 0,7 mg/l (dla RLM $\geq 10\ 000 < 150\ 000$) i 0,5 mg/l (dla RLM $\geq 150\ 000$), natomiast minimalny stopień redukcji: 87,5% (dla RLM $\geq 10\ 000 < 150\ 000$) i 90% (dla RLM $\geq 150\ 000$).

W odniesieniu do odzysku fosforu ze ścieków komunalnych należy zauważyć, że zwiększenie stopnia usuwania tego pierwiastka ze ścieków będzie wiązać się ze zwiększeniem jego ilości w osadach ściekowych.

W myśl art. 20 nowej dyrektywy ściekowej państwa członkowskie zostały zobowiązane do zachęcania do odzysku cennych zasobów i wprowadzenia niezbędnych środków do gospodarowania osadami zgodnie z hierarchią postępowania z odpadami określoną w art.4 dyrektywy 2008/98/WE [5]. Jak wskazano w dyrektywie, takie gospodarowanie osadami ma na celu m.in. przygotowanie do ponownego wykorzystania, recyklingu i innego odzysku zasobów, w szczególności fosforu i azotu, z uwzględnieniem krajowych i lokalnych opcji odzysku.

Ponadto, KE została zobowiązana do wydania aktów delegowanych, określających łączny wskaźnik minimalnego ponownego wykorzystania i recyklingu fosforu z osadów i ze ścieków komunalnych. Akty te mają zostać przyjęte do 2 stycznia 2028 r. Jak wskazano w Preambule do nowej dyrektywy ściekowej, określenie tego wskaźnika ma zapewnić

¹ z wyjątkiem art. 12 i 13 oraz załącznika II i IV, które mają być stosowane od dnia 01.08.2027 r.

właściwe i bezpieczne odzyskiwanie z osadów, w tym substancji krytycznej, jaką jest fosfor.

Zgodnie z preambułą ww. dyrektywy państwa członkowskie powinny mieć możliwość wyboru w zakresie decyzji o ponownym wykorzystaniu lub recyklingu ścieków komunalnych bądź osadów w celu odzyskania fosforu. Łączny wskaźnik minimalnego ponownego wykorzystania i recyklingu powinien uwzględniać:

- zawartość fosforu w osadach, która może być różna w różnych obszarach,
- poziom nasycenia na każdym rynku krajowym, np. dostępność innych źródeł fosforu ze źródeł organicznych, przykładowo hodowli zwierząt gospodarskich,
- możliwości jego absorpcji w rolnictwie.

Należy zachęcać państwa członkowskie do monitorowania mikrozanieczyszczeń w osadach, w szczególności w przypadku gdy zachodzi ryzyko ich akumulacji oraz gdy osady te są ponownie wykorzystywane w rolnictwie.

MI przewiduje, że szczegółowe rozwiązania w zakresie odzysku fosforu ze ścieków zostaną opracowane w ramach przepisów implementujących nową dyrektywę ściekową. Prace legislacyjne w tym zakresie resort planuje prowadzić we współpracy w szczególności z MKiŚ odpowiedzialnym m.in. za zagadnienia związane z odpadami, a także z Ministerstwem Rozwoju i Technologii, odpowiedzialnym m.in. za gospodarkę o obiegu zamkniętym oraz MRiRW odpowiedzialnym za zagadnienia związane m.in. z nawożeniem.

Ponadto należy wskazać, że – zgodnie z Krajowym Planem Gospodarki Odpadami 2028 [6] (KPGO 2028) – komunalne osady ściekowe mogą być cennym źródłem składników pokarmowych dla roślin. Odzysk fosforu może odbywać się zarówno z osadów ściekowych będących integralną częścią ścieków jak i z popiołów powstałych po spaleniu komunalnych osadów ściekowych. KPGO 2028 podkreśla, że nie są w pełni rozpoznane technologie odzysku tego pierwiastka, a także rolnicza przydatność uzyskiwanych nawozów, zwracając uwagę na zagrożenia z tym związane. W dokumencie w zakresie komunalnych osadów ściekowych przyjęto m.in. następujący kierunek działań: „dążenie do maksymalizacji stopnia wykorzystania substancji biogenych zawartych w osadach przy jednoczesnym spełnieniu wszystkich wymogów dotyczących bezpieczeństwa sanitarnego, chemicznego oraz środowiskowego, ze szczególnym naciskiem na węgiel organiczny zawarty w osadach oraz zdolność osadów do zwiększania sekwestracji dwutlenku węgla w glebach”.

Działania MRiRW oraz narzędzia wspierające rolników

MRiRW corocznie przekazuje Instytutowi Uprawy Nawożenia i Gleboznawstwa - Państwowemu Instytutowi Badawczemu (IUNG-PIB) środki finansowe w formie dotacji celowej na realizację zadania „Upowszechnianie zasad racjonalnego nawożenia”. Kluczowym elementem tego zadania są szkolenia propagujące dobre praktyki rolnicze w zakresie racjonalnego nawożenia, w tym nawożenia fosforem oraz w zakresie obowiązujących norm prawnych. Szkolenia są bezpłatne, odbywają się w formule on-line z możliwością zadawania pytań. Są one skierowane do producentów rolnych, doradców, pracowników stacji chemiczno-rolniczych oraz innych zainteresowanych osób. Zakres tematyczny szkoleń obejmuje:

- racjonalne nawożenie w praktyce,
- rolnictwo precyzyjne w kontekście nawożenia,
- wykorzystywanie danych satelitarnych,
- zakres badań wykonywanych w okręgowych stacjach chemiczno-rolniczych,
- nawozy naturalne i biogaz.

Ponadto, w ramach realizacji tego zadania powstała strona internetowa Dobre Praktyki Rolnicze - Racjonalna gospodarka nawozami (<https://dpr.iung.pl/>), na której publikowane są informacje o tym: jak, ile, czym i kiedy nawozić, aby uzyskać dobry plon i nie zanieczyszczać środowiska, a jednocześnie postępować zgodnie z przepisami polskiego prawa i regulacjami międzynarodowymi. Na stronie dostępne są poradniki dotyczące różnych zagadnień, w tym „Program ochrony wód przed zanieczyszczeniami powodowanymi przez związki fosforu ze źródeł rolniczych”. Zawiera on opis możliwych działań zapobiegających stratom fosforu, a także dawki, sposoby i terminy nawożenia fosforem dla różnych rodzajów upraw.

Producenci rolni mogą zlecić badania (analizę) gleb okręgowym stacjom chemiczno-rolniczym, wykonującym zadania związane z agrochemiczną obsługą rolnictwa. Zakres realizowanych przez stacje zadań, wysokość opłat oraz instrukcje dotyczące pobierania próbek glebowych, materiału roślinnego, nawozów naturalnych zostały zamieszczone w Biuletynie Informacji Publicznej Krajowej Stacji Chemiczno-Rolniczej (<https://www.schr.gov.pl/index.php/instrukcje>).

Ponadto, od 2022 r. rolnicy mogą korzystać przy planowaniu nawożenia gleb z bezpłatnej aplikacji INTER-NAW opracowanej przez konsorcjum w składzie: Krajowa Stacja Chemiczno-Rolnicza w Warszawie, IUNG-PIB w Puławach oraz Instytut Technologiczno-Przyrodniczy – Państwowy Instytut Badawczy w Falentach. Program INTER-NAW stanowi interaktywne narzędzie dostępne dla wszystkich rolników, umożliwiające opracowanie kompleksowego planu nawożenia azotem, fosforem, potasem, magnezem, mikroelementami oraz planu wapnowania gleb. Z programu można korzystać samodzielnie – generując niezbędne dane, m.in. dawki nawozów oraz szczegółowy plan nawożenia – bądź przy wsparciu doradcy. INTER-NAW jest dostępny zarówno poprzez przeglądarkę internetową, jak i w formie aplikacji mobilnej, udostępnionej na stronie Krajowej Stacji Chemiczno-Rolniczej: <https://www.schr.gov.pl/>.

Możliwości finansowania inwestycji w odzysk fosforu

W ramach realizowanego przez NFOŚiGW programu priorytetowego Gospodarka wodnościekowa w aglomeracjach część 1) Gospodarka ściekowa w ramach Krajowego Programu Oczyszczania Ścieków Komunalnych (środki statutowe NFOŚiGW) możliwe jest uzyskanie wsparcia na budowę, rozbudowę, modernizację oczyszczalni ścieków, w tym również na budowę instalacji do odzysku fosforu z osadów ściekowych i wód pofermentacyjnych. Należy jednak podkreślić, że zakres projektu musi dotyczyć aglomeracji rozumianej zgodnie z art. 86 ustęp 3 ustawy z dnia 20 lipca 2017 r. Prawo wodne, a aglomeracja ta musi być ujęta w obowiązującej aktualizacji Krajowego Programu Oczyszczania Ścieków Komunalnych.

Z dofinansowania mogą skorzystać zarówno jednostki samorządu terytorialnego, jak i przedsiębiorstwa wodociągowo-kanalizacyjne. Wsparcie udzielane jest formie pożyczki (oprocentowanie WIBOR 3M, nie mniej niż 2% w skali roku) na okres do 15 lat w wysokości do 100% wartości inwestycji, z możliwością jej częściowego umorzenia (do 10% kwoty pożyczki, nie więcej niż 1 mln zł), przy spełnieniu określonych warunków. W przypadku ujęcia w projekcie instalacji do odzysku fosforu należy mieć na uwadze przepisy dotyczące pomocy publicznej, które mogą wpłynąć na wysokość i oprocentowanie udzielonego dofinansowania i możliwości umorzenia. Szczegółowe informacje dotyczące w/w programu znajdują się na stronie internetowej NFOŚiGW pod adresem: <https://www.gov.pl/web/nfosigw/gospodarka-wodno-sciekowa-w-aglomeracjach-2021>.

Jednocześnie informuję, że Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji Sp. z o.o. w Jarocinie w poprzedniej perspektywie finansowej uzyskało ze środków Funduszu Spójności (Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko 2014-2020) dotację w

wysokości 63,75% kosztów kwalifikowanych na modernizację oczyszczalni ścieków w Cielczy k/Jarocina. W ramach tej inwestycji powstała pierwsza w kraju instalacja do odzysku fosforu z wód poosadowych (odcieków) po procesie głębokiej fermentacji. W wyniku realizacji projektu powstaje granulat (fosforawit) do wykorzystania do nawożenia terenów zielonych. Jest to fosfor w formie odpornej na nagłe opady, stopniowo uwalniający się do gleby wraz z rozwojem systemu korzeniowego roślin w całym okresie ich wegetacji.

Dodatkowo informuję, że Wojewódzkie Fundusze Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej (wfośigw) również mogą udzielać pożyczek na preferencyjnych warunkach. Szczegółowe zasady finansowania takich projektów określone są przez właściwe wfośigw.

Z wyrazami szacunku

Paulina Hennig-Kloska
Minister Klimatu i Środowiska
Ministerstwo Klimatu i Środowiska
/ - podpisany cyfrowo/

Podstawa prawna:

- [1] Uchwała Nr 39 Rady Ministrów z dnia 1 marca 2022 r. w sprawie przyjęcia „Polityki Surowcowej Państwa” (Monitor Polski 2022 r. poz. 371).
- [2] Ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. Prawo geologiczne i górnicze (Dz. U. z 2026 r. poz. 69).
- [3] Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2024/1252 z dnia 11 kwietnia 2024 r. w sprawie ustanowienia ram na potrzeby zapewnienia bezpiecznych i zrównoważonych dostaw surowców krytycznych oraz zmiany rozporządzeń (UE) nr 168/2013, (UE) 2018/858, (UE) 2018/1724 i (UE) 2019/1020 (Tekst mający znaczenie dla EOG).
- [4] Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2024/3019 z dnia 27 listopada 2024 r. dotycząca oczyszczania ścieków komunalnych (wersja przekształcona) (Tekst mający znaczenie dla EOG) (Dz.U. L 3019 z 12.12.2024, s. 1).
- [5] Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2008/98/WE z dnia 19 listopada 2008 r. w sprawie odpadów oraz uchylająca niektóre dyrektywy (Tekst mający znaczenie dla EOG) (Dz.U. L 312 z 22.11.2008, s. 3).
- [6] Uchwała Nr 96 Rady Ministrów z dnia 12 czerwca 2023 r. w sprawie Krajowego planu gospodarki odpadami 2028 (Monitor Polski 2023 r. poz. 702).

Do wiadomości:

1. Pan Stefan Krajewski, Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi.
2. Departament Spraw Parlamentarnych w KPRM.